

Emlékeztető
az új Ptk. jogegységi csoportok 2019. október 11. napján tartott szakmai
konzultációjáról

1. Gazdasági jogi szekció: Jogutódlás a Cstv. 33/A. §-a alapján indított perekben

Dr. Farkas Attila, kúriai tanácselnök: kifejtette, hogy a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése gyakorlati szempontból is kiemelkedő jelentőségű felelősségátviteli tényállást szabályoz. E szabály értelmében azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői [ideértve a törvény 33/A. § (2) bekezdésében említett ún. árnyékvezetőt is] voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző 3 évben, és a gazdálkodó szervezet fizetésképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően vezetői feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembe vételével látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítése más okból megghiúsulhat, felelősséggel tartoznak a hitelezők felé.

A Cstv. 33/A. §-a alapján indított perekben felmerült jogalkalmazási kérdéseket néhány évvel ezelőtt dr. Vezekényi Ursula kúriai tanácselnök vezetésével egy joggyakorlat-elemző csoport vizsgálta. A joggyakorlat-elemzés befejezését követően azonban számos további jogalkalmazási kérdés merült fel, és a Cstv. 33/A. §-át érintő újabb jogalkotás is vetett fel problémákat. Ilyen kérdések például, hogy a felelősségátvitel alapjául szolgáló vagyonsökkenés csak az aktív vagyon csökkenése lehet-e, vagy a passzív vagyon növekedése is; hogy a felszámolás kezdő időpontját megelőző 3 évre utalás a törvényben csak a személyi kört, tehát a lehetséges felelősök körét határolja-e be, vagy azt is meghatározza, hogy csak az ebben az időszakban kifejtett vezető tisztségviselői magatartás irányadó a felelősség szempontjából; hogy abban az esetben is feltétele-e a vagyonsökkenés a felelősség megállapításának, ha a vezető tisztségviselő nem tett eleget az iratadási kötelezettségének.

Problémaként merült fel a gyakorlatban az is, hogy a Cstv. 33/A. §-a szerinti perben van-e helye jogutódlásnak.

Mint ismeretes, a Cstv. 33/A. §-ában foglaltak szerint a felelősség megállapítására és a vezető tisztségviselő marasztalására sajátos kétlépcsős eljárási rendben kerülhet sor. Az első lépcsőben a hitelező vagy az adós nevében a felszámoló az összes hitelező érdekében kérheti a felelősség megállapítását, a második lépcsőben pedig a felelősség jogerős megállapítását követően bármely hitelező – a jogerős ítéletben megállapított vagyonsökkenés mértékének keretei között, tehát a jogerősen megállapított felelősség alapján – a számára okozott vagyoni hátrány megtérítésére tarthat igényt.

A Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Tanácskozása 2012. október 12-én elfogadott 5. számú állásfoglalásában arra a következtetésre jutott, hogy a marasztalási perben van helye alperesi jogutódlásnak. A megállapítási per tekintetében azonban nem alakult ki egységes álláspont.

Az alperesi pozícióban bekövetkező jogutódlás lehetőségével kapcsolatos egyik álláspont szerint a Cstv. 33/A. §-a szerinti helytállási kötelezettség személyhez tapad, ezért nem öröklődik. A jogutódlás tehát e körben kizárt, mivel a vezető tisztségviselő halálát követően nem kerülhet sor annak vizsgálatára, hogy vezetői feladatait a gazdálkodó szervezet fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetének bekövetkeztét követően miként látta el. A volt

vezető tisztségviselő örököse nincs abban a helyzetben, hogy a felelősség alóli mentesülést megalapozó, a Cstv. 33/A. § (4) bekezdése szerinti bizonyítási kötelezettségének eleget tegyen (Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.478/2015/6.). A másik, ezzel ellentétes álláspont szerint mivel kártérítési típusú tényállásról van szó, sor kerülhet jogutódlásra, ezt a per megállapítási jellege sem zárja ki. A Cstv. 33/A. §-a szerinti igény – eltérő szabály hiányában – a hagyatéki tartozásokért fennálló felelősség korlátai között az örökösökkel szemben is megkötés nélkül érvényesíthető. Ennek indoka az, hogy bár a felelősség valóban a vezető tisztségviselői minőséghez kapcsolódik, az örökhagyó e felelősségen alapuló vagyoni jellegű kötelezettségei (tartozásai) a halálával nem szűnnek meg, így hagyatékát is terhelik. A Cstv. 33/A. §-a alapján indított perekben érvényesített megállapításra, majd marasztalásra irányuló, azaz az igényérvényesítés fázisába jutott igény esetében – eltérően a személyiségi jogi perekben érvényesíthető, egyes felróhatóságtól független szankcióktól – nem áll fenn a kötelezettség olyan személyessége, amely a jogutódlás kizárását megalapozná. A Cstv. 33/A. §-ában szabályozott vezető tisztségviselői felelősség ugyan sui generis és szankciós jellegű, de alapvetően mégis olyan deliktualis kártérítési felelősségi alakzat, amely a jogutódlás szempontjából sem a kétlépcsős perlésre, sem a kimentéssel kapcsolatos bizonyítási nehézségekre hivatkozással nem igényli az egyéb deliktualis alakzatokétól eltérő gyakorlat alkalmazását. A kimentés kapcsán a halál ténye miatt hasonló bizonyítási nehézségek számos más kártérítési felelősségi alakzat esetében is felmerülnek. Egy már perfektuálódott felelősségi alakzat vonatkozásában pedig az igény érvényesíthetősége nem tehető attól függővé, hogy egy- vagy kétlépcsős igényérvényesítési eljárást ír-e elő a jogalkotó, illetve hogy a vezető tisztségviselő halála az igény érvényesítésének mely fázisában következik be. Az, hogy a Cstv. 33/A. §-a szerinti igények esetében a jogviszony természete megengedi-e vagy kizárja a jogutódlást, csak a megállapítási és a marasztalási perre egyaránt kiterjedő jelleggel, egységesen válaszolható meg. A Cstv. 33/A. §-a szerinti kétlépcsős igényérvényesítési eljárás ugyanis mindössze a megállapítási perben részt nem vevő hitelezők igényérvényesítésének elősegítését célozza, és nem arra irányul, hogy a vezető tisztségviselő halála időpontjának függvényében – éppen az igényérvényesítés elősegítése érdekében előírt kétlépcsős eljárás miatt – az igény érvényesíthetősége is megszűnhessen (Győri Ítéltábla Gpkf.II.25.838/2018/2.).

A felperesi pozícióban bekövetkező jogutódlás lehetőségével kapcsolatos kérdés, hogy ha a Cstv. 33/A. §-a szerinti pert az adós képviselőjében a felszámoló indítja meg, és a per befejezése előtt az adós felszámolását befejezik, az adós hitelezői mint különös jogutódok beléphetnek-e a perbe felperesként. Az egyik álláspont szerint ilyenkor, tehát a pert indító adós megszűnése esetében a felperesi pozícióban jogutódlásnak nincs helye. Az adós ugyanis a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján az összes hitelező érdekében indíthat pert, perindítási joga pedig kizárólag a felelősség megállapítása iránti perre áll fenn. A Cstv. 33/A. §-a szerinti felelősségi tényállás az adós vezetője és a hitelezők között teremt kötelmi kapcsolatot, az adós gazdálkodó szervezet maga e jogviszonynak nem alanya, a gazdálkodó szervezet és vezető tisztségviselője között az anyagi jog szabályai szerint, a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján nincs helytállási kötelezettség. Ha tehát a felszámoló által képviselt adós által indított, a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránti per folyamatban léte alatt az adós megszűnik, a jogutódlás a polgári jog szabályai szerint a jogviszonyban fogalmilag kizárt (Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.039/2019/6/I.). Egy másik lehetséges álláspont szerint ha az adós felszámolása a felelősség megállapítása iránti igény jogerős elbírálása előtt befejeződik, és így az adós általános jogutód nélkül megszűnik, a követelések engedményezése, illetve felosztása alapján lehetséges szinguláris jogutódai, az adós hitelezői, akik maguk is jogosultak lettek volna a felszámolás ideje alatt a felelősség megállapítása iránti per megindítására, és

maguk sem csak a saját, hanem az összes hitelező érdekében indíthatnak volna pert, kizáró szabály hiányában az adós által indított perbe az adós jogutódként beléphetnek.

A felperesi pozícióban bekövetkező jogutódlás lehetőségével kapcsolatos másik esetkör, amikor a pert indító hitelezőt érinti a jogutódlás. Az egyik álláspont szerint, ha a felszámolás ideje alatt a hitelezői pozícióban jogutódlás következik be, nincs akadálya annak, hogy a felszámolási eljárásban nyilvántartásba vett hitelező jogutódja a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján indítható felelősség megállapítása iránti perbe jogutódként, hitelezői minősége alapján belépjen. Ez akkor sem kizárt, ha a jogutódlásra olyan időben kerül sor, amikor a jogutódlást a felszámolási eljárás időközbeni befejezése miatt a hitelezői nyilvántartásban már nem lehet átvezetni (Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.586/2018/8.). Egy másik lehetséges álláspont szerint a felelősség megállapítása iránti perben – miután a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése megjelöli a perindításra jogosultak körét, és az egyes hitelezők nem a saját, hanem az összes hitelező érdekében indíthatják meg a megállapítási pert – jogutódlásra csak akkor kerülhet sor, ha a jogutód maga is megfelel a Cstv. 3. § (1) bekezdés c) pontjában írtaknak, tehát nyilvántartásba vett hitelezőnek minősül.

Dr. Bodzási Balázs, tanszékvezető egyetemi docens (Corvinus Egyetem): tágabb megközelítést alkalmazva azokat az elveket, szempontokat vázolta, amelyeket egy új fizetésképtelenségi törvény megalkotása során a felelősségi kérdések szabályozása körében indokolt figyelembe venni.

Kiemelte, hogy alapvető jogalkotási célnak kell lennie, hogy a felelősségi kérdések szabályozása azt biztosítsa, hogy a hitelezők rendelkezésére álló csődvagyon növekedjék. Ebből következően célszerű ezeket az eljárásokat még a felszámolás folyamatban léte alatt lefolytatni, függetlenül attól, hogy a hitelezők kielégítése megghiúsult-e. Fontos cél a prevenció is, hogy ne utólag kelljen szankcionálni a fedezethiányt.

Eljárásjogi szempontból indokolt lenne ezeket a pereket a fizetésképtelenségi eljárásban illetékes eljáró bíróságnál koncentrálni. Az Cstv. 33/A. §-a szerinti eljárást célszerű egylépcsősé tenni, a vagyoni biztosíték intézményének fenntartásával, és tisztázni kellene ennek az eljárásnak a Cstv. 40. §-a szerinti perekhez való viszonyát.

A szabályozásban következetesen meg kell különböztetni a felelősség és a helytállás intézményét. A felelősségi tényállásokat, amelyek jelenleg három különböző törvényben szerepelnek, egységesíteni kellene, mind a felelősséget megalapozó tényállások, mind a kimentés, mind a bizonyítási teher szempontjából.

Az alanyi körbe be kellene vonni mind a felszámoláskori, mind a korábbi vezető tisztségviselőket, tagokat, és – újítként – a felügyelőbizottsági tagokat is; olyan tényállás esetén, amikor mind a tag, mind a vezető tisztségviselő felelőssége fennáll, lehetőséget kell teremteni az egyetemleges marasztalásra. Felperesként akár a felszámoló, akár a hitelezők megindíthatnák a pert, de az utóbbi esetben is a csődvagyonba folya be a megítélt összeg, és a kielégítés általános szabályai szerint osztanák azt fel a hitelezők között.

A felelősség alapja körében a tagok és a vezető tisztségviselők a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beálltaért nem felelnének, csak az ilyen helyzetben tanúsított magatartásukért. Jelenleg szabályozatlan az az eset, amikor a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben a vezető tisztségviselőnek össze kellene hívnia a legfőbb szerv ülését, hogy ott a fizetésképtelenség elhárítására alkalmas intézkedéseket meghozzák; e körben a vezető

tisztségviselőnek azért indokolt felelnie, hogy mindent megtett-e a restrukturálás érdekében, és összehívta-e a legfőbb szervet, míg a tagoknak azért, hogy a szükséges intézkedéseket meghozták-e. A felügyelőbizottsági tagok felelősségének pedig azon kell alapulnia, hogy a figyelmeztetési kötelezettségüket teljesítették-e a legfőbb szerv felé.

A felelősségi tényállások fennállta esetén a tag mögöttes helytállása készfizető kezességé változhatna, és a tag korlátlan vagyoni felelősséggel tartozna; felmerülhet, hogy már a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása kiváltaná a felelősséget. Kérdésként vehető fel az is, hogy szükséges-e a Cstv. 63/A. §-ában szabályozott önálló felelősségi alakzat fenntartása.

Dr. Kovács Ildikó, a Pécsi Ítéltábla kollégiumvezetője: kiemelte, hogy a felelősség intézményének anyagi jogi jellegére tekintettel ezeket a tényállásokat a Ptk.-ban kellene szabályozni; a szükséges törvénymódosítások előtt megfelelő határidővel adott, érdemi észrevételezési lehetőségre van szükség, ahol az ezekben az ügyekben eljáró bíróságok kifejtethetik szakmai álláspontjukat, hogy utóbb ne legyenek értelmezési viták.

Ami a tanácskozás főtémáját illeti, kifejtette azt az álláspontját, hogy az adósnak eleve nem lett volna szabad megadni a jogot arra, hogy a Cstv. 33/A. §-a alapján pert indítson, mert az e perben hozott megállapításhoz az adósnak nem fűződik érdeke, hiszen a megállapított vagyonszökkenés összege nem az adóshoz, hanem a hitelezőkhöz folyik be.

Ezzel összefüggésben hangsúlyozta, hogy mivel az adósnak a Cstv. 33/A. §-a alapján indított perben nincs a vezető tisztségviselővel szemben saját követelése, hanem a hitelezők érdekében indít pert, ezért nincs olyan követelés, amelyet a felszámolási vagyon felosztásakor át lehetne adni a hitelezőknek. Az adós megszűnése esetén ebből következően a hitelezők anyagi jogi jogutódként nem léphetnek be a korábban az adós által megindított Cstv. 33/A. §-a szerinti perbe. Más kérdés, hogy az elsőfokú eljárás során a hitelező, mint aki az eljárás megindítására maga is jogosult, a Pp. 52. § (2) bekezdése alapján perbe léphet. Ezzel kapcsolatban azonban felmerül az a probléma, hogy a Cstv. 33/A. §-a szerinti megállapítási per csak a felszámolás folyamatban léte alatt indítható meg, annak befejezése után a perindítás joga már nem illeti meg a hitelezőt sem.

Az alperesi oldalon azonban nincs akadálya a vezető tisztségviselő halála esetén a jogutódlásnak. Egyetért a Győri Ítéltábla ismertetett határozatában kifejtettekkel. A perbeli jogutódlás lehetősége nem függhet attól, hogy a jogszabály a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását és marasztalását egy vagy két lépcsőben teszi-e lehetővé.

Dr. Zámbó Tamás, a Győri Ítéltábla tanácselnöke: álláspontja szerint, ha a felszámoló az adós képviselőjeként pert indít a Cstv. 33/A. §-a alapján a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránt, valójában a hitelezők érdekében jár el. Ilyenkor célszerű lenne a per befejezéséig a felszámolás befejezését késleltetni, ez azonban nem változtat azon, hogy ha a megállapítási per elér egy konkrét fázisig, akkor egy olyan anyagi jogilag megalapozott vagyoni követelés létezik a vezető tisztségviselővel szemben, amely a felszámolás befejezésekor a hitelezők részére átadható, amelynek tekintetében a hitelezők jogutódlása megtörténhet. Az eredetileg az adós által indított perbe tehát az adós megszűnése esetén a hitelezők, mint az adós szinguláris jogutódai, álláspontja szerint beléphetnek.

Nem látja akadályát az alperesi oldalon, tehát a vezető tisztségviselő halála esetén bekövetkező jogutódlásnak sem.

Megjegyezte, hogy a gyakorlatban a Cstv. 33/A. §-a szerinti perek szinte kivétel nélkül olyan vezető tisztségviselővel szemben indulnak, aki egyben a társaság egyedüli vagy többségi befolyással rendelkező tagja, tehát akivel szemben más törvényi tényállás alapján is fel lehetne lépni. A perindításra jogosultak azonban általában a Cstv. 33/A. §-a alapján terjesztik elő keresetüket, tehát feltehetően ez a szabály a számukra az igényérvényesítés szempontjából kedvezőbb.

Kitért a vagyonsökkenés fogalmával kapcsolatos jogértelmezési problémára is, és maga is kérdésesnek nevezte, hogy a Cstv. 33/A. § (1) bekezdésében említett vagyonsökkenés alatt az aktív vagyon csökkenésén kívül a passzív vagyon növekedését is lehet-e érteni. Példaként említette azokat az eseteket, amikor a cég ténylegesen már évek óta nem működik, és csak az Art. szerinti kötelezettségek megsértése miatt kiszabott bírságok és pótlékok növelik meg a negatív vagyont. A jelenlegi bírói gyakorlat általában ebben a tekintetben is vizsgálhatónak és megállapíthatónak tartja a vezető tisztségviselő gondatlanságát, illetve felelősségét.

Dr. Gaálné dr. Jobbágy Ildikó, a Szegedi Ítéltábla tanácselnöke: írásbeli észrevételében kifejtette, hogy álláspontja szerint a Cstv. 33/A § (1) bekezdés szerinti deliktuális kárfelelősség nem olyan személyhez kapcsolódó kötelezettség, amely az alperes halálával megszűnne, ezért a Cstv.33/A § (1) bekezdése szerinti megállapítási perben jogutódlás az alperesi oldalon is bekövetkezhet. Ami a felperesi pozícióban való jogutódlást illeti a Cstv.33/A. § szerinti megállapítási perben, ha azt az adós nevében a felszámoló indította, akkor – mivel a felszámolási eljárás befejezésével az adós gazdálkodó szervezet jogutód nélkül megszűnik, így általános jogutóda nincs – kizárólag szinguláris jogutódlás jöhetne szóba. De mivel a felszámolási záróvégzésben a Cstv. 33/A § szerinti megállapítási kereset során érvényesített követelés a hitelezők között nem osztható fel, mert az együttesen alkalmazandó Ptk.3:118.§ és a Cstv. 33/A §-a szerint a vezetőnek a hitelezőkkel szembeni kárfelelőssége áll fenn, azaz ezen a jogalapon követelése nem az adósnak van a vezetővel szemben, hanem a hitelezőknek, ezért szinguláris jogutódlás sem következhet be, a hitelezők az adós törlését követően nem anyagi jogutódai a felperesnek.

A Debreceni Ítéltábla Polgári Kollégiuma III. és IV. tanácsának tagjai: írásbeli észrevételükben kiemelték, hogy fő szabályként, amennyiben a második lépcsőben indítható marasztalási perek esetén a gyakorlat a jogutódlást lehetségesnek látja, úgy a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján indított megállapítás iránti perekben is lehetőség van a jogutódlásra. Véleményük szerint ugyanis a régi Ptk. 239/A. §-a alapján indított szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti perekben vagy az 1952. évi Pp. 123. §-a szerinti megállapítási perekben is volt lehetőség jogutódlásra, továbbá a Pp. 172. § (3) bekezdése szerinti megállapításra irányuló perekben sem kizárt a jogutódlás.

Az alperesi pozícióban történő jogutódlás tekintetében a Győri Ítéltábla Gpkf.II.25.838/2018/2. számú döntésében írtakkal értettek egyet, hiszen a vezető tisztségviselőnek ez a tevékenysége károkozó magatartás, és mint ilyen, pusztán amiatt nem zárható ki a jogutódlás, „mert a vezető tisztségviselő halálát követően nem kerülhet sor annak vizsgálatára, hogy vezetői feladatait a gazdálkodó szervezet fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetének bekövetkeztét követően miként látta el”. Nem értettek egyet ezért a Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.478/2115/6. számú végzésében kifejtett azon megállapítással, hogy a Cstv. 33/A. § (1) bekezdésére alapított igény olyan sajátos, személyhez kapcsolódó felelősségi alakzat, amely csak az ügyvezető életében bírálható el, és a vezető tisztségviselő halálát követően nem kerülhet sor annak vizsgálatára, hogy miként látta el ügyvezetési feladatait. Bármilyen kártérítési perben önmagában az a körülmény ugyanis, hogy az alperes meghalt,

nem jelenti azt, hogy ne lehetne vizsgálni a tevékenységét a kár keletkezésével összefüggésben.

A felszámolás befejezése folytán törölt adós által megindított perben a felperesi pozícióban bekövetkezett jogutódlás tekintetében elsődleges megjegyzésük az volt, hogy amennyiben az adós ilyen pert indít, akkor a felszámoló addig valószínűleg nem fejezi be a felszámolási eljárást, amíg az ügyben legalább a megállapítás tekintetében döntés nem születik. E kérdéskörben azzal az állásponttal értettek egyet, hogy ha az adós általános jogutód nélkül megszűnik, a követelések engedményezése, illetve felosztása alapján lehetnek szinguláris jogutódai, akik maguk is jogosultak lettek volna a felszámolás ideje alatt a felelősség megállapítása iránti per megindítására, tehát a jogutódlás lehetséges. Utaltak arra is, hogy a Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.644/2014/5. számú határozata is a másodfokú eljárás félbeszakadását állapította meg a felperes jogutód nélküli megszűnése miatt, nem pedig megszüntette az eljárást. Bár e határozat szerint, ha a felszámolási eljárás az adós megszüntetésével zárul, az a gazdasági társaság „jogutód nélküli megszűnését” jelenti, ha azonban engedményezés történt, akkor szinguláris jogutódlás lehetséges, így a perbeli jogutódlás is.

A hitelezői pozícióban bekövetkező jogutódlás lehetőségét illetően azzal az állásponttal értettek egyet, amely a Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.586/2018/8., 14.Gpkf.44.100/2015/2. és 12.Gpkf.44.481/2012/2. számú végzéseiből tűnik ki, miszerint a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése szerinti eljárást nem csupán a hitelezőként a felszámolási eljárásba bejelentkezett és nyilvántartásba vett hitelező indíthatja meg, hanem az a hitelező is, aki a felszámolási eljárás folyamatában engedményezés útján, később vált hitelezővé. E körben, ha a felszámolási eljárás folyamatban léte alatt történik az engedményezés, akkor a jogutódlást a felszámolónak be kell jelenteni, azonban lehetséges, hogy a hitelező által indított megállapítási per alatt az adós megszűnik, és a hitelező ezt követően engedményezi a követelését. Ez utóbbi esetben a változást már nyilvánvalóan nem lehet a felszámolási eljárásban a hitelezői nyilvántartáson átvezetni. A perbeli jogutódlás megállapítását azonban ez a körülmény nem zárhatja ki

2. Családjogi szekció: Kerekasztal-beszélgetés az élettársi kapcsolat fogalmi elemei tárgyában¹

Dr. Baloginé dr. Faiszt Judit, kúriai tanácselnök: Bár eddig még nem indult olyan ügy, amelyben az új Ptk. hatálybalépését követően létrejött élettársi kapcsolat fennállásának megállapítására került volna sor, a cél az, hogy a közös gondolkodás eredményeként kerüljön kialakításra egy kiindulópont, amelynek alapján az elsőfokú bíróságok eljárhatnak. Ezt a célt szolgálja jelen kerekasztal-beszélgetés is, amelyen a Kúria családjogi tanácsának jelenlegi és a munkában azóta is napi szinten részt vevő volt tagjai mellett táblabírók és a tudomány képviselői is részt vesznek.

---

¹ A kerekasztal-beszélgetés résztvevői: dr. Baloginé dr. Faiszt Judit mb. tanácselnök (Kúria), dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna bíró (Kúria), Nyíróné dr. Kiss Ildikó bíró (Kúria), dr. Kőrös András ny. tanácselnök (Kúria), dr. Csüri Éva ny. bíró, tanácsos (Kúria), dr. Barzó Tímea PhD habilitált egyetemi docens (Miskolci Tudományegyetem), dr. Hegedűs Andrea PhD egyetemi docens (Szegedi Tudományegyetem), dr. Molnár Sarolta PhD egyetemi adjunktus (Pázmány Péter Katolikus Egyetem), Reiderné dr. Bánki Erika PhD egyetemi docens (Széchenyi Egyetem), dr. Szeibert Orsolya habilitált egyetemi tanár (ELTE), dr. Havasiné dr. Orbán Mária tanácselnök (Győri Ítéltábla), dr. Lukács Zsuzsanna tanácselnök (Fővárosi Ítéltábla), dr. Szeghő Katalin kollégiumvezető (Szegedi Ítéltábla), Szentpéteriné dr. Bán Erzsébet tanácselnök (Pécsi Ítéltábla) és Szilágyiné dr. Karsai Andrea elnökhelyettes (Debreceni Ítéltábla) voltak.

A felmerülő problémák az alábbiakban összegezhetők:

- 1) Létesíthet-e – cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes – kiskorú élettársi kapcsolatot?
- 2) Az élettársak közös vagyoni szerzése kapcsán a gazdasági közösséget ugyanúgy kell-e értelmezni, mint a régi Ptk. alapján?

Utóbbi körben elmondható, hogy a Legfelsőbb Bíróság, illetve a Kúria értelmezése szerint a jogi értelemben vett élettársi kapcsolatot a gazdasági közösség különíti el a köznapi értelemben vett élettársi kapcsolattól. Az eddigi bírói gyakorlat megkövetelte, hogy ez a gazdasági közösség a közös háztartás vezetésén túlmutató együttműködésben nyilvánuljon meg; az élettársi kapcsolat fennállását tehát a bíróság csak akkor állapította meg, ha a közös gazdasági tevékenység eredményeképpen vagyonszaporulat vagy vagyonvesztés következett be. Ez összhangban állt a régi Ptk. azon rendelkezésével, amely szerint az élettársak közös vagyonszerzők, valamint azzal, hogy a régi Ptk. az élettársi kapcsolathoz csak vagyoni jogi következményeket fűzött. Az új Ptk. szerint azonban az élettársi kapcsolathoz bizonyos családjogi következmények is kapcsolódnak; ami pedig a vagyoni jogi következményeket illeti, az élettársak immár önálló vagyonszerzők, azaz köztük az együttélés alatt vagyonekülönítő rendszer van érvényben, és egymás tartozásaiért sem felelnek.

E körben problémaként merül fel:

- 1) A közös vagyoni szerzés (és azzal együtt a gazdasági közösség) lehet-e részleges vagy kizárt?
- 2) Mivel sem a közszerzeményi, sem a vagyonekülönítő rendszer nem zárja ki a dologi jog tulajdonszerzést, az élettársak között létrejöhet polgári jogi közös tulajdon; ez esetben pedig szóba jöhet a közreműködés arányában való szerzés.
- 3) Megfelel-e a gazdasági közösség követelményeinek az, ha az élettársak gazdasági közössége a közös háztartás költségeinek viselésére vagy a közös gyermek felnevelésére korlátozódik?

Dr. Kőrös András, nyugalmazott kúriai tanácselnök: A *de facto* élettársakkal kapcsolatos szabályozás mikéntje a Ptk.-kodifikáció egyik legfontosabb kérdése volt. Ennek keretében meg kellett határozni, hogy az élettársakkal kapcsolatos szabályozás a törvénykönyv rendszerében hol helyezkedjen el, milyen terjedelmű legyen, illetve az élettársakat pontosan mely jogokkal és kötelezettségekkel ruházza fel. A szakértői javaslat az élettársakat a családjog körében tartotta indokoltnak elhelyezni, e kapcsolati formát azonban nem kívánta a házasság szintjére emelni. Ennek megfelelően a jogok és kötelezettségek tekintetében akként foglalt állást, hogy azok némelyikének fennállása meghatározott idő elteltétől függjön. A felek belső vagyoni viszonyait pedig egy lazább gazdasági közösségként képzelte el. Az elfogadott törvényszöveg a fentiekől nagymértékben eltért: az élettársak fogalmát és vagyoni viszonyait a kötelmi jog körében, míg a tartásra és a lakáshasználatra vonatkozó szabályokat a Családjogi Könyvben helyezte el, az egyes jogok és kötelezettségek fennállásának feltételei körében pedig a kapcsolat tartósságával szemben a közös gyermek megléte került hangsúlyba.

Nézzük, hogyan valósultak meg az élettárs-fogalom egyes elemei az eddigi bírói gyakorlatban.

Az érzelmi közösség és a közös háztartás – mint fogalmi elem – fennállásával kapcsolatban kevés határozat foglalkozott. A kevés számú ügyben, amelynek ez központi kérdése volt, az

érzelmi közösséget a bírói gyakorlat következetesen az együvé tartozásnak a külvilág számára is létható nyilvánítása esetén tekintette fennállónak. A közös háztartás kapcsán pedig megállapítást nyert, hogy az akár külön ingatlanban is megvalósulhat.

Az egyedi ügyben hozott határozatok súlypontja általában a gazdasági közösség. Ennek fogalmát a bírói gyakorlat a közös gazdasági célok érdekében való együttműködésnek határozza meg. Abban, hogy vajon a közös gyermek önmagában minősülhet-e közös gazdasági célnak, a gyakorlat jelenleg nem egységes: e kérdésben egymástól eltérő kúriai és ítéletábrlai döntések születtek.

Ami a házassági és az élettársi életközösség viszonyát illeti, a Legfelsőbb Bíróság 2004-ben még arra az álláspontra helyezkedett, hogy az egyik fél házassága az egyidejűleg fennálló élettársi kapcsolatot kizárja.² Később ez annyiban finomodott, hogy csak két egyidejűleg fennálló életközösség verseng egymással; a házasság pusztán fennállása nem bír relevanciával. A legújabb gyakorlat pedig még ennél is tovább ment: kimondta, hogy a házassági és élettársi életközösség adott esetben akár egyidejűleg is fennállhat.^{3 2}

Az élettársi kapcsolat családjogi jellegét a Kúria több egyedi ügyben hozott határozatban is hangsúlyozta, amelyekben felhívta a figyelmet a felek kölcsönös támogatási kötelezettségére.

Végezetül egy statisztikai adalék: a KSH által 2016-ban végzett mikrocenzus adatai szerint a 2011. évi népszámlálás óta az élettársi kapcsolatok aránya 15%-ról 18%-ra növekedett; ezzel egyidejűleg a házasságok száma csökkenő tendenciát mutat. A KSH azt is megjegyezte, hogy a házasság nélküli együttélés mára társadalmilag elfogadottá vált. A társadalmi változásokat pedig jogalkotónak és a jogalkalmazónak is szem előtt kell tartania, hiszen – ahogy egy régi kínai közmondás is tartja – „az utat arra kell kövezni, amerre az emberek járnak”.

Dr. Szeibert Orsolya habilitált egyetemi tanár (ELTE): A régi Ptk. rendszere alapvetően nem volt túlságosan szigorú, a gyakorlat azonban mégis ilyen módon értelmezte: a társadalmi változások ellenére nem fogadta el, hogy a „csak” a mindennapokban együttműködő (és ennek során komoly kiadásokat finanszírozó!) párok élettársaknak minősüljenek.

Ez a szigorú gyakorlat a régi Ptk.-val összhangban is volt; az új Ptk. élettársakra vonatkozó törvényes vagyoni jogi rendszere azonban „közszerepményi jellegű”, ennél fogva köztük csak dologi jogi közös szerzés valósulhat meg, családjogi nem. Az élettársi kapcsolat tehát a régi Ptk.-nál sokkal lazább vagyoni jogi következménnyel jár, ugyanakkor a gazdasági közösség szigorú értelmezése sokakat megfoszt attól, hogy legalább ebben a lazább vagyoni jogi következményben részesedjenek. Véleményem szerint rendkívül rossz üzenet azt mondani hosszú évekig együtt élő, a mindennapokban együttműködő embereknek, hogy ők nem élettársak. Különösen nem szerencsés azt kimondani, hogy ha a párnak közös vagyona van, élettársak, de ha „csak” közös gyermekük, az semmit nem jelent. Hibát követ el a jogalkotó akkor is, amikor kizárólag fiatalokban gondolkodik, és az idősebb korosztályok eltérő élethelyzetét nem veszi figyelembe.

---

² Ha a felek egyike házastársi élet- és vagyoni közösségben él, annak a ténye az élettársi vagyoni közösség fennállásának a lehetőségét kizárja – Ilyen esetben a kereseti kérelemhez kötöttség nem zárja ki egyes vagyontárgyakra, illetve követelésekre nézve a felek közti, más jogcímen alapuló elszámolást (BH2004.504.).

³ Az élettársi kapcsolat megállapítható, ha az egyik házastárs ugyan a közös lakásból egy másik településre költözve a különváltan élő házastársát havonta jelentős összeggel támogatja, családi, közéleti eseményeken változatlanul közösen vesznek részt, azonban az új lakóhelyén a partnerével 10 évig közös lakásban, közös háztartásban él, közös gazdasági célok érdekében együttműködnek, kapcsolatukat ebben a környezetben felvállalják (BH2016. 117.).

Emellett a gazdasági közösség szigorú értelmezése sok párt nem csak a vagyoni jogi, hanem a családjogi jogkövetkezményektől (tartás, lakáshasználat) is elvág, ez pedig a gyengébb fél, valamint a közös kiskorú gyermek érdekét is érinti.

Mindezek alapján ennek a rendkívül szigorú gyakorlatnak az óvatos enyhítését tartom indokoltnak.

Nyíróné dr. Kiss Ildikó, kúriai bíró: Az eddig elhangzottak alapján véleményem szerint az elmélet és a gyakorlat jelen esetben közös álláspontot képvisel.

A régi Ptk. élettárs-fogalma összhangban volt a szabályozás többi részével, amely szerint az élettársi kapcsolatnak kizárólag vagyoni jogi következményei vannak, az élettársak közös vagyonszerzők, és közöttük a közös vagyoni szerzés vélelme érvényesül. Ezzel szemben az új Ptk. jelentős változásokat hozott: az élettársi kapcsolatnak családjogi hatásai is vannak, ami pedig a vagyoni jogi hatásokat illeti, az élettársak önálló vagyonszerzők, így a közös szerzés vélelme szóba sem jön. Ezen új szabályokkal pedig a gazdasági közösség szigorú értelmezése már nincs összhangban. Immár nem tartható, hogy csak vagyonszaporulat, illetve vagyonszerzés esetén áll fenn gazdasági közösség, „csak” a mindennapi közös életvitel esetében nem. Ez jól szemléltethető azzal a – rendkívül leegyszerűsített – példával, hogy ha adott két azonos jövedelmű pár, akik közül az egyik párnak van három közös gyermeke, a másiknak nincs, közülük a gyermektelen pár minősül majd élettársnak (és válik tartásra, lakáshasználatra jogosulttá), mivel – gyermekek híján – megtakarítást tud felmutatni. Sőt: a jelenlegi gyakorlat szerint az előbbi példában szereplő háromgyermekes párral szemben az a pár is élettársnak minősül, amelynek kizárólag adóssága van.

Álláspontom szerint az új Ptk. hatálya alatt a felek gazdasági együttműködésére kell helyezni a hangsúlyt, és a régi szigorú értelmezést lazítani kell.

Dr. Lukács Zsuzsanna, ítéletáblai tanácselnök (Fővárosi Ítéletábla): Mindkét elhangzott felvetéssel egyetértek. A Fővárosi Ítéletábla töretlenül követi azt a korábban kialakított gyakorlatát, amely szerint a gyermekvállalást közös gazdasági célként kell figyelembe venni. Nyilvánvaló, hogy az élettársak családként való elismerése pártpolitikai célból hiúsult meg; a családjog köréből való kirekesztésük mind az új Ptk.-t előkészítő munka eredményeivel, mind a társadalmi közfelfogással ellentétes.

A másik két fogalmi elemmel kapcsolatos bírói gyakorlat véleményem szerint továbbra is alkalmazandó, de a gazdasági közösség fogalmát lazítani kell: a tudatos gyermekvállalás mindenképpen közös gazdasági célként veendő figyelembe. Ha kormányzati cél a gyermek családban való nevelése és a csonka családok számának csökkentése, ennek érdekében az élettársakat a kapcsolatuk családként való elismerésével is támogatni kell.

Dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna, kúriai bíró: Az előttem szólókkal alapvetően egyetértek, a kérdés azonban álláspontom szerint nem annyira egyszerű. Ha ugyanis probléma, hogy a régi értelmezés „kvázi vagyoni cenzusként” funkcionál, biztos, hogy a jövőben még „gyerekcenzust” is be kívánunk vezetni? Azt pedig, hogy tudatos gyermekvállalásról van-e szó, különösen nehéz bizonyítani. Alapos megfontolást igényel tehát, hogy a bírói gyakorlat ki akarja-e nyitni ezt az ajtót, különös tekintettel arra, hogy az élettársaknak jelenleg is van lehetőségük a kapcsolatuk rendezésére: ennek érdekében szerződést köthetnek, kapcsolatuk fennállását nyilvántartásba vetethetik, illetve – ha különeműek – házasságot köthetnek. Nem

szabad átesni a ló túloldalára: minden *ad hoc* párkapcsolatot élettársi kapcsolattá minősíteni ugyanolyan káros.

Dr. Havasiné dr. Orbán Mária, ítélőtáblai tanácselnök (Győri Ítéltábla): Véleményem szerint kevés olyan komoly kötelezettségvállalás van, mint egy gyermek felnevelése. A korábban elhangzottakból csupán két szép gondolatot szeretnék felidézni: a felek kölcsönös együttműködési és támogatási kötelezettségét, valamint az idősebb korosztályhoz tartozók figyelembevételét.

Szilágyiné dr. Karsai Andrea elnökhelyettes (Debreceni Ítéltábla): Fontosnak tartom kiemelni, hogy az egyedi ügyben hozott bírósági határozatokat – mind a BH-kat, mind a BDT-ket – nem szabad mechanikusan kezelni, hanem mindig egyediesíteni kell.

Véleményem szerint a gyakorlatnak a gazdasági közösség fogalmának meghatározásakor azt az anomáliát kell megoldania valahogyan, hogy – a dolgok jelenlegi állása szerint – az élettársi kapcsolat létrejöttének dátumától függően az egyik nap még tulajdonjogi igény, a másik nap már csak kötelmi igény keletkezik.

Kérdésként merül fel továbbá, hogy a manapság gyakori *living apart together* jelenségét hogyan kezelje a gyakorlat.

Szentpéteriné dr. Bán Erzsébet, ítélőtáblai tanácselnök (Pécsi Ítéltábla): A Nyíróné dr. Kiss Ildikó által ismertetett példával nem értek egyet, ugyanis – figyelemmel arra, hogy minden körülményt összességében kell vizsgálni – nem a megtakarítástól, hanem az együttélés módjától függ, hogy a felek élettársak voltak-e. A gazdasági közösség csak azért kapott ekkora hangsúlyt a bírói gyakorlatban, mert elsősorban vagyoni jogi ügyek kerültek a bíróság elé, ezért ezt a kérdést vizsgálták behatóbban. A magam részéről inkább szigorítást látok indokoltnak: mivel az élettársak önálló vagyonszerzők, az együttműködésüknek a közös háztartás fenntartásánál egyértelműbb módon kell kifejezésre jutnia, már csak azért is, mert a közös háztartás egy másik, önálló fogalmi elem, amelyet a gazdasági közösségtől külön kell vizsgálni.

Dr. Barzó Tímea PhD habilitált egyetemi docens (Miskolci Tudományegyetem): A változásokra nem feltétlenül az azonnali jogszabálymódosítás, sokkal inkább a fejlesztő jogértelmezés lehet a megfelelő válasz.

A gazdasági közösség az életközösség egyik fogalmi eleme, nem pedig a vagyontársasággal azonos; a kettőt egymásnak megfelelő gyakorlat nem feltétlenül fogva volt helyes. Ezt támasztják alá azok a döntések is, amelyek méltányossági alapon –, a felek kölcsönös együttműködési és támogatási kötelezettségére hivatkozva – vagyontársaság híján is megállapították az élettársi kapcsolat fennállását.

Mivel az élettársi kapcsolat fennállásának megállapítása a vagyoni perben előkérdésként, közbenső ítélettel történik, kialakult az a vitatható gyakorlat, hogy a bíróság a jogkövetkezményből fejtí vissza az élettársi kapcsolat fogalmát. Ugyanakkor ha a felek egyezően nyilatkoznak arról, hogy közöttük élettársi kapcsolat állt fenn, a gazdasági közösség fennállását a bíróság nem vizsgálja, ami azzal a következménnyel jár, hogy egy pár adott esetben valamely fogalmi elem megléte híján is élettársaknak minősülhetnek.

Véleményem szerint a gazdasági közösség fogalmát az időközben bekövetkezett változásoknak megfelelően lazítani kell, de elhagyni nem. A másik lehetőség, hogy a gazdasági közösséget – a szórendet megfordítva – inkább közös gazdálkodásként fogjuk fel.

Dr. Csúri Éva, nyugalmazott kúriai bíró: Sem a fogalommeghatározást („közszerzeményi rendszerhez hasonló”), sem annak indokolását („a törvényes vagyoni rendszernek csupán a körvonalait határozza meg”) nem tartom szerencsésnek. Ez a szabályozás rendkívül hiányos és elnagyolt, ami szükségszerűen joghézagokat eredményez.

További probléma, hogy az új Ptk. szabályai szerint a törvényes vagyoni rendszertől ráutaló magatartással már nem, csak szerződéssel lehet eltérni, ami a gyakorlatban meglehetősen ritkán valósul meg (már ha egyáltalán); ez pedig azzal a következménnyel jár, hogy az élettársi kapcsolat megszűnése után a felek a bíróságon tudják csak meg, mi is volt az a „közszerzeményhez hasonló” rendszer, amely a közöttük fennálló vagyoni rendszernek „a körvonalait meghatározta”.

Az élettársakra vonatkozó szabályozás elhelyezkedéséből adódóan a kötelmi jog általános szabályait az élettársak vagyoni viszonyaira is alkalmazni kell: ők is kölcsönös együttműködési és tájékoztatási kötelezettséggel tartoznak egymásnak, amelynek elmulasztása esetén a szerződésszegés, de akár a szerződésen kívüli károkozásért való felelősség szabályainak alkalmazása is szóba jöhet. Fontos megjegyezni, hogy a felektől a kölcsönös támogatás akkor is elvárható, ha egymás felé tartási kötelezettségük egyébként nem áll fenn.

Az a fordulat, hogy a felek „vagyonekülönítésben élnek”, nem azonos a vagyonekülönítő rendszerrel: míg utóbbi esetében a vagyonegészítés szóba sem jön, előbbi mindössze annyit jelent, hogy a felek önálló szerzők, így két alvagyon – a két fél különvagyona – jön létre, közös vagyon nem keletkezik. A gazdasági közösséget mint fogalmi elemet gazdasági érdekközösséggként érdemes felfogni: ahogy korábban említettük, két alvagyon – a két fél különvagyona – jön létre, de a felek rálátást biztosítanak egymásnak a saját vagyonukra és vagyonszerző tevékenységükre.

Kérdésként merül fel, hogy ha a felek a közszerzeményi rendszert – mint törvényes vagyoni rendszert – megszüntették, annak visszaállítására ki jogosult? A Ptk. kizárólag a házastársakra vonatkozóan tartalmaz szabályozást (esetükben a törvényes vagyoni rendszer visszaállítására a bíróság jogosult), ezt azonban nem lehet analógia útján az élettársakra alkalmazni.

E körben meg kell említeni azt is, hogy a felért vagyon megtérítésének csak a felek – szigorú alakszerűségekkel megkötött szerződésben foglalt – kifejezett rendelkezése esetén van helye. Életszerűtlen azonban, hogy a felek ügyvédhez forduljanak annak érdekében, hogy kijelentsék: a törvényes vagyoni rendszert fenn kívánják tartani, azzal, hogy a felért vagyon megtérítésének helye van.

Ami pedig azt illeti, hogy az élettársi kapcsolat fennállása csak vagyongyarapodás esetén lenne megállapítható, a törvény nem támaszthat, de nem is támaszt ilyen követelményt. Álláspontom szerint tehát a háztartás fenntartása és a gyermek felnevelése igenis lehet közös gazdasági cél. Hozzátenném azt is, hogy természetesen a polgári jogi közös tulajdon szerzésének sincs akadálya.

Dr. Hegedűs Andrea PhD egyetemi docens (Szegei Tudományegyetem): Az előttem szólóktól eltérően nem a gazdasági közösségre, hanem a felek életkorára szeretnék reflektálni. Ez ugyanis, bár a törvényi meghatározásban nem szerepel, ugyancsak fogalmi elem.

A 16. életévét betöltött kiskorú a szülői házat a gyámhatóság jóváhagyásával a szülők beleegyezése nélkül is elhagyhatja; a szülők engedélye esetén pedig ehhez még gyámhatósági engedély sem szükséges. Azt pedig semmi nem zárja ki, hogy ez élettársi kapcsolat létesítése céljából történjen. Ezt az álláspontot képviseli dr. Makai Katalin is.

Ha ezt elfogadjuk kiindulópontként, kimondhatjuk, hogy élettársi kapcsolat akár kiskorú és nagykorú között is létrejöhet pl. akkor, ha a kiskorú gyermeket szül, a közös háztartást vezeti, a nagykorú élettárs vállalkozásába besegít, stb. Rögzíteni kell azonban, hogy a törvényes képviselő természetesen ebben az esetben is a szülő – nem pedig a nagykorú élettárs – marad.

Kérdésként merül fel ezzel kapcsolatban, hogy ebben az esetben vajon érvényesülnek-e az élettársi kapcsolat családi hatásai, azaz pl. a vagyonnal rendelkező kiskorúval szemben a nagykorú élettárs érvényesíthet-e tartási igényt, figyelemmel a Ptk. azon szabályára, hogy kiskorú esetében a jogról ellenszolgáltatás nélkül való lemondás még gyámhatósági jóváhagyás esetén is érvénytelen.

Dr. Baloginé dr. Faiszt Judit, kúriai tanácselnök: Valamennyi résztvevőnek köszönöm az értékes hozzászólást. A téma körüljárása azonban még nem ért véget: az élettársi kapcsolat vagyoni jogi vonatkozásaival kapcsolatban 2020 február-márciusában újabb kerekasztal-beszélgetés kerül megrendezésre, amelyre a tudomány képviselőit és minden érdeklődőt szertetettel várunk.

Dr. Pomeisl András József s.k.

kúriai főtanácsadó

Dr. Tancsik Annamária s.k.

kúriai titkár

[Kovács Zsuzsanna köszöntője](#)

[Farkas Attila köszöntője](#)

[Bodzási Balázs előadása](#)

[Kovács Ildikó hozzászólása Bodzási Balázs előadásához](#)

[Zámbó Tamás hozzászólása Bodzási Balázs előadásához](#)

[Kerekasztalbeszélgetés](#)